

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΖΩΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ

Το τρένο των παιδιών

Αλ-Αλ-λεγ-γύ-η. Α-ξι-ο-πρέ-πει-α. Τι σημαίνουν αυτές οι δύο λέξεις για ένα παιδάκι επτά χρόνων που ανεβαίνει στο τρένο μόνο του, μαζί με χιλιάδες άλλα παιδιά του φτωχού ιταλικού μεταπολεμικού Νότου, με προορισμό τον πλούσιο Βορρά; Την αλληλεγγύη επικαλούνται, φωνάζοντας μ' ένα κωνί, οι κομμουνιστές που οργανώνουν την αποστολή των παιδιών. Την αξιοπρέπεια βροντοφωνάζει η γειτονιά του, η κουτσομπόλικη, άχαρη, μίζερη γειτονιά του, για να καλύψει μέχρι την τελευταία στιγμή της αναχώρησης τη φτώχεια, τη στέρση, την ανέχεια, την πείνα, την προσβολή.

Δεν σημαίνουν τίποτα οι λέξεις χωρίς τη μαμά του, όταν έχουν απομείνει οι δυο τους στον κόσμο, με έναν άγνωστο πατέρα, μ' έναν ήδη νεκρό μεγαλύτερο αδελφό.

Στο «Τρένο των παιδιών» (μτφρ. Φωτεινή Ζερβού, εκδ. Πατάκη) της Βιόλα Αρντόνε, ο Αμερικό Σπεράντζα, ο Αμερί, είναι ένα παιδί που έχει μάθει να επιβιώνει. Στον δρόμο, στα στενά, στη γειτονιά του στη Νάπολη, τη μεταπολεμική Νάπολη του 1946, με φίλους, τον αγαπημένο του Τομμαζίνο ή μόνος του, μηχανεύεται τρόπους για να εξοικονομήσει την μπουκιά της κάθε του μέρας, να ελαφρύνει το βάρος της μαμάς του, τη δυσφορία, την ευθύνη, τη σκληρότητα της. Και όταν τα πράγματα θα φτάσουν στον απροχώρητο, είναι αυτή η σκληράδα που θα επιτρέψει στη μάνα του να συμφωνήσει να φύγει ο γιος της, να ταξιδέψει στον εύρωστο οικονομικά Βορρά, να φιλοξενηθεί σε οικογένεια, να φορέσει παπούτσια στο νούμερό του, που δεν θα τον κτυπάνε, δεν θα του κάνουν φουσκάλες, που δεν θα είναι κακοφορμισμένα δεύτερο χέρι, να φάει πίτσα, να πάει σχολείο, να γελάσει, να χαρεί, να γιορτάσει γενέθλια. Το ταξίδι σημαίνει φόβο και μοναξιά, στέρση κι ενοχή, αμφίβολη αγάπη. Για τον Αμερί, αυτός που σε αφήνει να φύγεις δεν μπορεί να σε αγαπάει περισσότερο από αυτόν που σε κρατάει κοντά του, και ως λένε οι άλλοι το αντίθετο, τάχα μου να τον παρηγορήσουν, να κάνουν αυτά τα λόγια μαντίλι για τα δάκρυά του. Και η μαμά του τον άφησε να φύγει. Μετά την αμφιβολία και τον

Ένα παιδί θα ταξιδέψει από τη φτωχή μεταπολεμική Νάπολη στον εύρωστο οικονομικά Βορρά. Θα φιλοξενηθεί σε ξένη οικογένεια, θα φορέσει παπούτσια στο νούμερό του που δεν θα τον κτυπάνε, θα παίξει, θα γελάσει.

Για τον Αμερί, αυτός που σε αφήνει να φύγεις δεν μπορεί να σε αγαπάει περισσότερο από αυτόν που σε κρατάει κοντά του.

τρόμο, την απόρριψη και τη λύπη, ο Αμερί θα βρει στη νέα οικογένεια αυτό που λέει το επώνυμό του, ελπίδα. Χορτάτος και χαρούμενος, αποδεκτός και μαθητής όπως πρέπει για την ηλικία του, θα βγάλει την ευαισθησία και τη δοτικότητα, θα γίνει ο καλύτερος εαυτός του, το τέταρτο αγόρι μιας χαρούμενης μάνας, ο αδελφός που αποδέχονται τελικά και νοιάζονται τα καινούργια

Η επιστροφή στο γονεϊκό σπίτι θα φέρει την ανακούφιση και τη χαρά, γρήγορα θα φέρει την απογοήτευση, τον θυμό, την έκρηξη, την οριστική φυγή προς τον Βορρά. Ο νέος αποχωρισμός από τη μάνα θα αποδειχθεί κατώτερος από το όνειρο, την αποδοχή, την αγάπη της δεύτερης οικογένειας που είχε αποκτήσει. Ο Αμερικό Σπεράντζα θα γίνει Αμερικό Μπενβενούτι, θα αρνηθεί το όνομά του και θα καλωσορίσει με το νέο του επώνυμο τη γνώση και την εκπαίδευση που θα τον κάνουν διάσημο μουσικό.

Η φυγή του, όμως, θα παραμονεύει πάντα. Η κρίσιμη ώρα της αυτοκριτικής έρχεται με τον θάνατο της μητέρας του. Ο Αμερί επιστρέφει για να την αποχαιρετήσει και αναγνωρίζει πια πως για χάρη της πέτυχε όσα κατάφερε στη ζωή του, διαπιστώνει πως και για κείνην, που έζησε απρηγόρητη παρακολουθώντας την πορεία του, υπήρξε ο αγαπημένος γιος. Επειτα ψηλαφίζει τη ζωή που εγκατέλειψε, αλλά εκείνη του άφησε χαραγμένα σημάδια πάνω του, πληγές κι ασμύνη τις αναγνωρίζει. Στο πρόσωπο του ανιψιού του, το πρόσωπο του θαυμασμού και της απόλυτης εμπιστοσύνης, στο κεράκι που τρυπώνει στη κούφια του, θα επιχειρήσει να χαρίσει την αλληλεγγύη που και ο ίδιος είχε γνωρίσει.

Είναι ένα βιβλίο μεγάλης απλότητας στην περιγραφή της σχέσης των μελών της οικογένειας, όπως και αν αυτή συντίθεται, αρκεί να έχει επίγνωση της ύπαρξης της ως τέτοιας. Κι εξαιρετικού βάθους. Τίποτα δεν είναι αυτονόητο, τίποτα δεν είναι δεδομένο, όλα αμφισβητούνται, όλα γίνονται, όλα μπορούν να υπάρξουν ξανά. Και ο χρόνος ίσως γιατρεύει, αλλά μαζί του, καθώς περνάει και χάνεται ανεπιστρεπτή, παίρνει και κάθε δυνατότητα προσέγγισης, κατανόησης, συγγνώμης. Μετά την αλληλεγγύη, μένει στο τέλος η αξιοπρέπεια της ευθύνης. Ο Αμερί θα την αναλάβει, δίνοντας υποσχέσεις που μπορεί να κρατήσει, επιστρέφοντας στον τόπο του με το συναίσθημα άκραιο, ζωντανό. Το πιο δύσκολο, το πιο σοβαρό. Επειτα θα αποφασίσει να επιστρέφει τακτικά και πραγματικά. Το πιο εύκολο.